

Redactioneel: Benut de ruimte

Vroeger keek ik vaak met een lichte mate van jaloezie naar de overkant van de Atlantische Oceaan. In de schoolbanken droomde ik soms over de Amerikaanse sportcultuur, waar rond de lessen allerlei sporten konden worden beoefend. Sportprestaties leken net zo belangrijk als goede cijfers, de teamkledij was een statussymbool. Hoewel de benaming voor het Nederlandse schooltype anders doet vermoeden, telde sport niet mee op mijn gymnasium. Ik wilde sportleraar worden, maar door een zware enkelblessure in mijn examenjaar hinkelde ik een nieuwe levensweg in. Nu zie ik, meer dan ooit, dat sport en ruimtelijke wetenschappen zeer dicht bij elkaar liggen.

De relatie tussen sport en ruimte is zeer dubbelzijdig. Ruimte maakt sport mogelijk. Een plein, trapveldje, een bospad, het worden decors van verschillende sporten. De kwaliteit en kenmerken van de ruimte stimuleren mensen tot sporten. Anderzijds is ruimte erg belangrijk in sport, omdat het een kader vormt voor de beoefening. Het voetbalveld kent een afmeting van 100 tot 120 meter bij 64 tot 75 meter, binnen deze lijnen gelden eigen regels en omgangsvormen. De scheidsrechter is de baas over een anderhalf uur durende territoriumstrijd. De derby, waarin naburige wijken of dorpen het tegen elkaar opnemen is het summum van deze rivaliteit en burentwisten worden beslecht in een spel onder verhitte emoties. In het veld mogen dingen die buiten het veld ondenkbaar zijn. Fysiek contact met vreemden, emotionele reacties op een beslissing van de scheidsrechter of het innig vieren van een overwinning. Wanneer de ruimte van de sport betreden wordt, verandert alles.

De wereld van de sport kan ook botsen met de wereld buiten de lijnen. Een hilarisch voorbeeld kan gezien worden in sketches van de Franse komiek Rémi Gaillard. In zijn Youtube film 'Urban Touchdown' rent hij verkleed als American Footballspeler door de straten van Franse steden en maakt hij op zeer ongepaste momenten touchdowns met voorhanden zijnde attributen, zoals het bonnenboekje van een parkeerwachter. Hoewel dit een vorm van straattheater is, illustreert het duidelijk dat er een groot verschil zit tussen de wereld binnen en buiten de lijnen van de sport. Sport heeft duidelijk ruimte nodig om beoefend te worden. De vraag wat de effecten zijn van sport op de ruimte en de ruimtelijke problematiek is misschien wel interessanter. Deze AGORA staat voor een belangrijk deel stil bij deze vraag.

Het is duidelijk dat sport veel invloed kan hebben op ruimte en ruimtelijke problematiek. Sport kan lokale of nationale identiteit en 'sense of place' versterken. Sport brengt groepen bij elkaar die anders geen contact met elkaar zouden hebben, of zelfs conflicten oplossen. Sport maakt buurten leefbaar en zet plaatsen op de kaart. De lampen van het voetbalplein of stadion bezorgen kippenvel bij jong en oud, bij speler en supporter. De lopers die elkaar in de avondzon begroeten met een snelle knik en hun pad vervolgen over de steenweg vormen de ruimte tot een landschap van menselijk gebruik. Sportverenigingen brengen jongetjes en meisjes van elke afkomst samen en vormen ze tot teamspelers. Over de hele wereld worden sportinitiatieven gebruikt om jongeren een alternatief te geven voor een leven vol geweld, armoede, verslaving en bendes. Vrijwilligers brengen de jongeren teamspirit bij, geven ze zelfvertrouwen en leren ze anderen te respecteren. Het inspirerende werk van deze vrijwilligers vormt het kader voor de sport, en transformeert ruimte tot een sportarena. De sociale interacties die ontstaan in deze arena maken de ruimte er omheen op hun beurt leefbaar.

Uit de vele hartverwarmende sportinitiatieven neem ik je mee naar Bamenda, Kameroen. Gegrepen door de zware omstandigheden van de lokale jeugd besloot een collega ruimtelijk wetenschapper iets terug te doen voor de gemeenschap. Hij begon, zonder middelen, een voetbalacademie. Na twee jaar hebben 50 kinderen hun weg gevonden naar de academie, en hebben ze 'nee' gezegd tegen een leven als gangster in de straten van Bamenda. Op oude voetbalschoenen, gedoneerd door voetbalploegen en vrienden en kennissen van de vrijwilliger, verdedigen deze jongeren de kleuren van de Victory Waterside Karori Academy en gaan ze gewapend met voetbal en saamhorigheidsgevoel de strijd aan met andere voetbalploegen.

Nu ik terugkijk ben ik blij met ons systeem waarin sport een keuze is, buiten de gevestigde structuur van school, kerk of familie. Een vrijwillige stap in een andere wereld waar andere regels gelden. Deze AGORA laat zien dat sport en ruimtelijke wetenschappen hand in hand gaan. Voor mij is er in ieder geval één duidelijke overeenkomst tussen beide velden. Om te komen tot een succesvolle afloop, benut de ruimte.

Egbert van der Zee, Hoofdredacteur AGORA

OMSLAG VOOR De landingsbanen van voormalig vliegveld Tempelhof in Berlijn zijn sinds 2008 bestemd als publieke ruimte en nodigen volop uit tot sporten en bewegen. Foto: Ineke Deelen

OMSLAG ACHTER Populairste sporten onder volwassenen in Nederland en Vlaanderen. Infographic door: Laura Cornet & Lars van Hoeve
Bronnen: Mulier Instituut (2013) en Scheerder, J., Vandermeersch, H., Borgers, J., Thibaut, E. & Vos, S. (2013) Vlaanderen sport! Vier decennia sportbeleid en sportparticipatie (Sociaalwetenschappelijk onderzoek naar Bewegen & Sport 5). Gent: Academia Press